

TERESA MIŚ

*Katedra Polityki Gospodarczej
Wydział Ekonomii, Uniwersytet Rzeszowski*

POMOC DLA MŁODYCH ROLNIKÓW Z FUNDUSZY UE I ICH WYKORZYSTANIE NA PRZYKŁADZIE PODKARPACIA

Nadesłany: 29.09.2015 Zaakceptowany do druku: 28.04.2015

1. Wstęp

Rolnictwo było i nadal pozostaje ważnym sektorem gospodarki nie tylko ze względu na produkcję żywności, ale także dlatego, że stało się po wstąpieniu Polski do UE największym beneficjentem unijnego wsparcia [Miś 2011]. Alokacja środków strukturalnych UE przeznaczonych na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich jest procesem niezwykle ważnym z punktu widzenia efektywności ich wykorzystania, ponieważ trudność alokacji potęguje brak jednoznacznych mierników efektów wprowadzanych działań. Kwota środków strukturalnych przeznaczonych na rozwój rolnictwa polskiego w latach 2007-2013 jest tak duża, że ich alokacja może znacząco wpłynąć na stan, strukturę i konkurencyjność polskiego rolnictwa [Czyżewski i Matuszczak 2013]. Istotny wpływ na konkurencyjność rolnictwa ma działanie koncentrujące się na demograficznych przemianach strukturalnych w sektorze rolnym, a mianowicie działanie „Ułatwianie startu młodym rolnikom”. Potwierdzeniem tego są wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród beneficjentów tego działania w ramach PROW 2007-2013¹. Ważną przesłanką w procesie modernizacji rolnictwa i jego dostosowań do struktur i standardów UE jest wspieranie w sposób szczególnie ludzi młodych, którzy pozostając w gospodarstwie mogą w krótkim czasie zdobyć wiedzę i umiejętności pozwalające im skutecznie zarządzać produkcją. To właśnie stosunkowo duża liczba młodych

¹ Ocena średniookresowa Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Wyd. Agrotec Polska Sp. z o.o., MRiRW Warszawa 2010, s. 19, 20.

rolników jest jedną z korzyści komparatywnych polskiego rolnictwa w stosunku do krajów Unii Europejskiej [Brodziński 2002]. Grupa gospodarstw rozwojowych prowadzonych przez młodych rolników zasługuje na szczególną uwagę, gdyż one właśnie będą dyktowały tempo przemian w sektorze rolnym. One również będą niejako wizytówką polskiego rolnictwa na rynkach europejskich. Struktura obszarowa gospodarstw młodych rolników jest dużo korzystniejsza, niż struktura ogółu gospodarstw rolnych i zarazem sprzęt techniczny jest wykorzystywany bardziej efektywnie [Brodzińska i Lewczuk 2002]. Młodzi rolnicy prowadzący działalność gospodarczą w regionie rozdrobnionego rolnictwa rozumieją konieczność wprowadzania zmian i wykazują postawy proinnowacyjne. Najwięcej zmian wdrożono w zakresie nowych rozwiązań w organizacji gospodarstwa rolnego, było to np. zagregowanie maszyn, zastosowanie bardziej wydajnych maszyn, technologie informacyjne i informatyczne w zarządzaniu, nowe technologie w produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz pozyskiwanie środków z UE [Kiełbasa i Puchała 2015]. Przeprowadzona przez Rudnickiego analiza wykazała, że w latach 2002-2010 aktywność gospodarstw rolnych w Polsce w zakresie pozyskiwania funduszy UE charakteryzowała się silnym zróżnicowaniem przestrzennym – według województw i powiatów. Potwierdziły to duże dysproporcje udziałów zrealizowanych wniosków w ogólnej liczbie gospodarstw, zarówno w odniesieniu do poszczególnych działań Wspólnej Polityki Rolnej, jak i ich łącznego ujęcia. Generalnie regiony charakteryzujące się korzystną strukturą obszarową gospodarstw (województwa północnej Polski) zrealizowały większą liczbę płatności w odsetku ogólnej liczby gospodarstw w stosunku do gospodarstw położonych na obszarach o rozdrobnionej strukturze agrarnej i niekorzystnych ocenach ekonomicznych gospodarstw (głównie południowa i wschodnia Polska [Heffner 2011]). W tym kontekście interesującą kwestią wydaje się sprawdzenie czy w kolejnych okresach programowania (2007-2013 oraz 2014-2020) sytuacja uległa zmianie. Pojawia się pytanie w jakim zakresie na Podkarpaciu - regionie o rozdrobnionej strukturze gospodarstw i występowaniu niższego, niż w skali kraju, odsetka młodych rolników, kształtuje się poziom absorpcji środków unijnych oraz czy nastąpiły zmiany w aktywności młodych rolników i zmniejszyły się dysproporcje regionalne w tym względzie.

2. Cel i metodyka badań

Celem badań była próba oceny znaczenia funduszy i programów UE, w tym głównie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na podejmowanie i realizację inwestycji w gospodarstwach młodych rolników, a tym samym poprawę konkurencyjności ich gospodarstw rolnych. Zakres przestrzenny badań obejmuje region Podkarpacia i ukazanie jego specyfiki na tle innych regionów

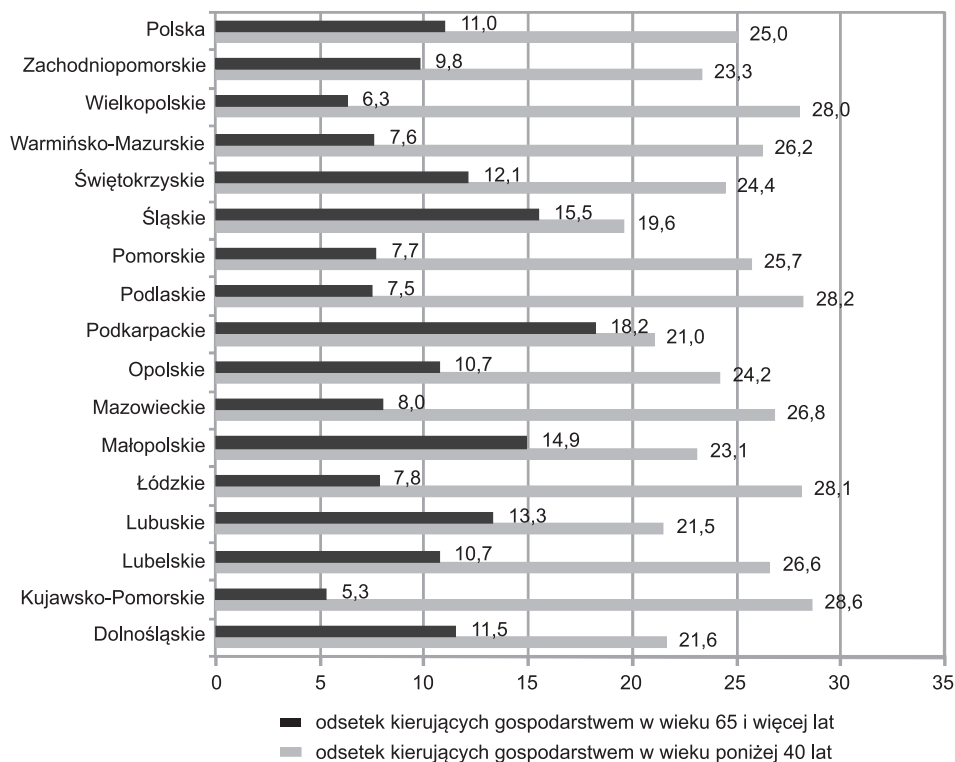
w kraju. Materiały źródłowe do badań stanowiły dane GUS w Warszawie i US w Rzeszowie oraz agencji płatniczej nadzorującej wdrażanie PROW – Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Nowym aspektem będzie zastosowanie pośredniej miary, jaką są wskaźniki absorpcji obliczone dla poszczególnych regionów w kraju. Chodzi tutaj nie o liczby i kwoty, ale faktyczne efekty, czyli wartość dodaną tworzoną na rzecz wsparcia młodego rolnika w ramach PROW 2007-2013 oraz 2014-2020. W niniejszym opracowaniu proponuje się pośrednią miarę oceny znaczenia programów UE w rozwoju rolnictwa jaką są wskaźniki absorpcji. Wskaźniki te ukazują faktyczny udział poszczególnych regionów w absorpcji środków finansowych w liczbie podpisanych umów (wskaźnik I) i kwocie wsparcia (wskaźnik II) w stosunku do ogółu w kraju. Wskazują one na zaangażowanie rolników w zakresie pozyskiwania środków finansowych na realizację działań związanych z realizacją inwestycji przez młodych rolników. Wsparcie dla sektora rolnego i obszarów wiejskich jest realizowane w ramach I i II filara WPR i pochodzi z dwóch funduszy, tj. Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej (EFGR) i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Zadaniem EFGR jest finansowanie działań związanych z płatnościami bezpośrednimi, interwencją rynkową lub instrumentami weterynaryjnymi. Z kolei EFRROW finansuje działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), czyli realizację II filaru WPR i jest kontynuowany w nowym okresie programowania 2014-2020. W niniejszym opracowaniu zostaną przedstawione dane z zakresu poziomu absorpcji jednego z ważniejszych działań PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020, związanych z wsparciem inicjatyw podejmowanych przez młodych rolników.

3. Ocena poziomu wsparcia młodego rolnika w latach 2007-2013

Wiek odgrywa dużą rolę w pozytywnym postrzeganiu zmian. Młodzi rolnicy chcą inwestować w rozwój swoich gospodarstw, korzystać z funduszy UE oraz podnosić swoje kwalifikacje. Szczególnie aktywni w korzystaniu ze szkoleń i podejmowaniu różnych inicjatyw są rolnicy do 30 roku życia [Miś 2009, Tomczak 2006]. Na Podkarpaciu występuje niższy, aniżeli w kraju, odsetek ludzi młodych będących użytkownikami gospodarstw (wykres 1). Niepokojącym zjawiskiem jest prawie dwukrotnie większy odsetek użytkowników gospodarstw w wieku 65 lat i więcej. Należy poczynić starania, aby ludzie młodzi przejmowali gospodarstwa rolne na Podkarpaciu, ponieważ to od ich energii, umiejętności i zapału do pracy oraz aktywności w sięganiu po wsparcie unijne zależy potencjał rozwojowy rolnictwa regionu.

Wykres 1

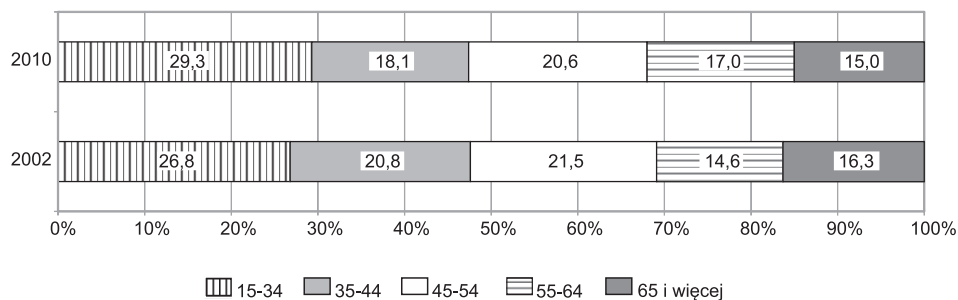
Odsetek młodych rolników kierujących gospodarstwem rolnym w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PSR 2010 r.

Wykres 2

Struktura wieku osób pracujących w gospodarstwie rolnym na Podkarpaciu

Źródło: Opracowano na podstawie: Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie podkarpackim, US w Rzeszowie, Rzeszów, 2012, s. 46.

Korzystnym zjawiskiem jest fakt, że na Podkarpaciu najliczniejszą grupę osób w wieku powyżej 15 lat pracujących w gospodarstwie rolnym w ciągu roku zarówno w 2002, jak i w 2010 r. stanowiły osoby młode do 34 roku życia (wykres 2).

Młodzi rolnicy w swojej działalności napotykać na wiele ograniczeń i barier, które można podzielić na zależne od gospodarującego (wewnętrzne) oraz niezależne, czyli zewnętrzne. Najważniejsze wewnętrzne bariery rozwoju gospodarstw w opinii rolników to: zbyt mała powierzchnia gospodarstwa, brak kapitału własnego oraz słabe wyposażenie w majątek trwały. Wśród najczęściej wskazywanych przez rolników barier niezależnych od gospodarstwa dominowały: zbyt wysokie ceny środków do produkcji rolnej, napływ żywności z zagranicy oraz kłopoty ze zbytem produktów i usług, a także wymogi unijne i związane z tym wzrost biurokracji. Unia Europejska motywuje młodych rolników, aby przejmowali gospodarstwa, zwiększali ich powierzchnię oraz je unowocześniali dla poprawy ich konkurencyjności na wspólnym rynku unijnym. Młodzi rolnicy w latach 2004-2006 byli bardzo aktywni w pozyskiwaniu finansowych środków unijnych na nowe inwestycje w gospodarstwach, w tym głównie zakup nowych ciągników, kombajnów, budowę lub modernizację budynków, zakup ziemi, ale także podejmowanie działań uwzględniających aspekty ochrony środowiska [Miś 2009, s. 154]. Interesującą kwestią jest jak to wygląda w latach 2007-2013 oraz 2014-2020. Działanie „Ułatwianie startu młodym rolnikom” zostało uruchomione w marcu 2008 r. i cieszyło się dużą popularnością wśród osób zainteresowanych pracą w gospodarstwie rolnym. Najwięcej wniosków złożonych i pozytywnie rozpatrzonych było w województwie mazowieckim, wielkopolskim, lubelskim, kujawsko-pomorskim, czyli regionach typowo rolniczych (tabela 1). Podkarpacie wraz z Małopolską uplasowało się na ostatnim miejscu pod względem absorpcji środków na ułatwianie startu młodym rolnikom. Potwierdzeniem tego są obliczone wskaźniki absorpcji, których wartości w Małopolsce i na Podkarpaciu są najniższe w skali kraju, mimo, że patrząc na liczby wydanych decyzji i kwoty zrealizowanych płatności nic by na to nie wskazywało.

Z danych Podkarpackiego Oddziału Regionalnego ARiMR wynika, że średnia wieku podkarpackich rolników ubiegających się o wsparcie w ramach tego działania wynosiła 24 lata i byli to głównie mężczyźni (stanowili blisko 80% ogółu beneficjentów), zaś średnia kwota jaką otrzymali w latach 2007-2013 wynosiła 70 073 zł (najpierw kwota wsparcia wynosiła 50 000, a następnie 70 000 zł na gospodarstwo). Największy poziom absorpcji środków ułatwiających start młodym rolnikom stwierdzono w województwach: kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, warmińsko-mazurskim i podlaskim. Są to regiony, gdzie występuje wysoki poziom rozwoju rolnictwa. Wyniki badań Brodzińskiej i Lewczuka [2002] przeprowadzonych wśród młodych rolników na północy i wschodzie kraju, w tym

w województwach kujawsko-pomorskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim i podlaskim wskazują, że młodzi rolnicy są właścicielami gospodarstw rozwojowych, prezentują postawy aktywne wobec zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej. Gospodarstwa prowadzone przez młodych rolników plasują się wśród gospodarstw rozwojowych, co jest niewątpliwie zjawiskiem pozytywnym, skłaniającym do kształtowania polityki rolnej państwa w sposób, który pozwoli tej grupie gospodarstw umacniać pozycję na rynku.

Tabela 1

Wykorzystanie środków finansowych z PROW 2007-2013 w ramach działania 112 według województw

Województwa	Ułatwienie startu młodym rolnikom			
	Liczba wydanych decyzji	Kwota zrealizowanych płatności (w mln zł)	Wskaźnik absorpcji I*	Wskaźnik absorpcji II**
Dolnośląskie	1 139	76,3	0,73	0,50
Kujawsko-Pomorskie	3 609	254,0	2,40	1,43
Lubelskie	4 623	326,8	0,98	1,31
Lubuskie	526	35,9	0,82	0,45
Łódzkie	3 105	216,3	0,95	1,20
Małopolskie	844	55,4	0,22	0,49
Mazowieckie	6 125	414,9	1,09	1,23
Opolskie	890	59,9	1,10	0,66
Podkarpackie	968	65,5	0,26	0,54
Podlaskie	3 520	247,2	1,77	1,37
Pomorskie	1 406	97,6	1,46	0,81
Śląskie	746	51,4	0,43	0,71
Świętokrzyskie	1 405	90,2	0,59	0,97
Warmińsko-Mazurskie	1 760	116,8	1,88	0,75
Wielkopolskie	5 857	397,6	2,10	1,39
Zachodniopomorskie	861	56,9	1,10	0,37
Polska	37 384	2 526,7	–	–

* Wsk. absorpcji I = udział regionu w liczbie umów podpisanych w ramach działania 112/udział regionu w liczbie gospodarstw rolnych w kraju (o pow. powyżej 1 ha UR).

** Wsk. absorpcji II = udział regionu w kwocie zawartych umów w ramach działania 112/udział regionu w powierzchni UR w kraju.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR (stan na 31.08. 2015 r.).

Z badań Rudnickiego wynika, że w latach 2002-2010 największą liczbę zrealizowanych płatności w odsetku ogólnej liczby gospodarstw stwierdzono w województwach pomorskim i zachodniopomorskim, najmniejszą zaś w województwach małopolskim, śląskim, podkarpackim, charakteryzujących się niekorzystną strukturą obszarową gospodarstw [Heffner 2011].

4. Premie dla młodego rolnika w latach 2014-2020

W ramach PROW 2014-2020 do rozdysponowania jest 718 mln euro na rozpoczęcie samodzielnego gospodarowania. Premie dla młodych rolników w nowym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 różnią się od tych z poprzedniego okresu programowania. Najważniejsza zmiana polega na tym, że wsparcie będzie przyznawane tylko tym wnioskodawcom, którzy już rozpoczęli urządzenie gospodarstwa rolnego, a prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący rozpoczną po otrzymaniu decyzji o przyznaniu pomocy. O premie w naborze od 20.08 do 16.09 2015 r. mogły się starać osoby, które²:

- nie ukończyły 40 lat,
- posiadały odpowiednie kwalifikacje zawodowe,
- po raz pierwszy rozpoczynały prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący gospodarstwem, co oznacza, że do dnia złożenia wniosku nie prowadziły gospodarstwa rolnego jako kierujący,
- stały się właścicielami lub objęły w posiadanie gospodarstwo rolne przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, lecz nie wcześniej niż na 12 miesięcy przed jego złożeniem,
- wielkość ekonomiczna gospodarstwa (SO) nie mogła być mniejsza, niż 13 tysięcy euro i nie większa, niż 150 tysięcy euro,
- posiadały biznesplan dotyczący rozwoju gospodarstwa.

Młody rolnik ma też trzy lata na uzupełnienie kwalifikacji zawodowych (wykształcenia), liczone od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy. Inny wymóg dotyczy powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie rolnym. Musi być ona co najmniej równa średniej krajowej, a w województwach o średniej niższej niż krajowa - średniej wojewódzkiej i nie większa niż 300 hektarów. Przy czym określony został wymóg, że przynajmniej 70% minimalnej wielkości stanowi przedmiot własności beneficjenta, użytkowania wieczystego lub dzierżawy z za-

² Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, Dz.U., poz. 982, z dn. 14.07.2015 r.

sobu własności rolnej Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego (JST). Pomoc nie może zostać przeznaczona na: chów drobiu (z wyjątkiem produkcji ekologicznej), prowadzenie plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne, prowadzenie niektórych działów specjalnych produkcji rolnej. Ponadto beneficjent zobowiązany będzie do prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie, a w wyniku realizacji biznesplanu wartość ekonomiczna gospodarstwa wzrośnie co najmniej o 10%. Premia w wysokości 100 tys. złotych będzie wypłacana w dwóch ratach:

- I – w wysokości 80% - po spełnieniu przez beneficjenta, w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, warunków z zastrzeżeniem których została wydana ww. decyzja;
- II – w wysokości 20% - po realizacji biznesplanu.

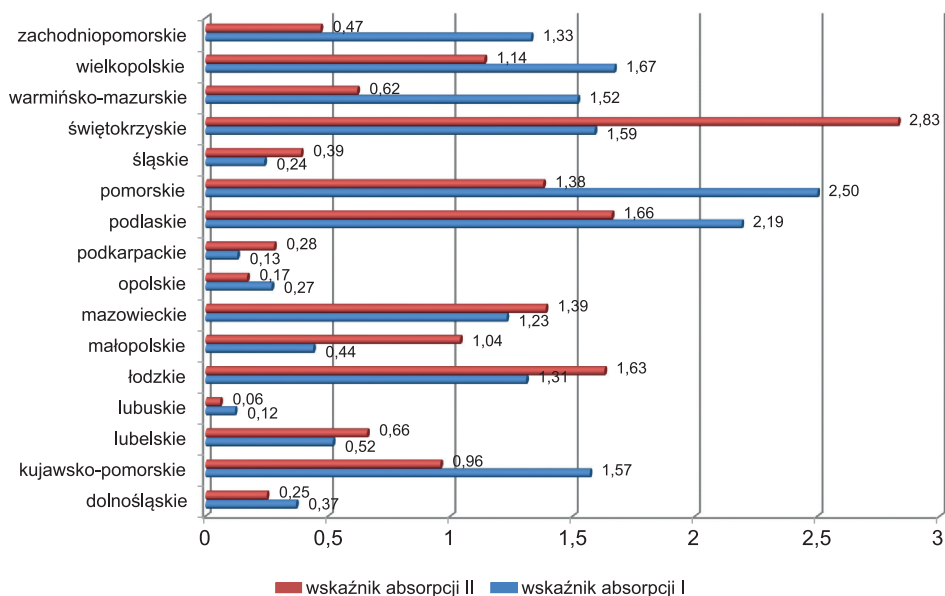
Z danych ARiMR wynika, że najczęściej wnioskodawców o wsparcie młodego rolnika (stan na 4.09.2015 r.) złożono w województwie mazowieckim – blisko 20% w skali kraju - na kwotę 9 mln 700 tys. zł. Na Podkarpaciu tylko niespełna 1,5% młodych rolników złożyło wnioski o premię. Biorąc pod uwagę wskaźniki absorpcji w nowym okresie programowania 2014-2020 w stosunku do 2007-2013 można zauważyć, że na Podkarpaciu sytuacja nie poprawiła się, a nawet uległa pogorszeniu, o czym świadczą niższe wartości wskaźników absorpcji I i II (wykres 3).

Wyraźnie, bo blisko trzykrotnie zwiększył się poziom absorpcji w województwie świętokrzyskim, szczególnie gdy chodzi o kwotę dofinansowania (wskaźnik absorpcji II).

Z badań Rudnickiego i in. [2015] wynika, że najczęściej obszarów o niskiej zdolności i poziomie absorpcji środków WPR, wymagających kompleksowej modernizacji rolnictwa, występuje w województwach małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim. Stanowi to wyzwanie dla decydentów, żeby młodzi rolnicy z tych regionów otrzymali kompleksową pomoc w ubieganiu się o poprawę konkurencyjności gospodarstw rolnych, ponieważ w regionach tych występuje historycznie ukształtowana struktura agrarna. Generalnie należy stwierdzić, że pomoc z funduszy europejskich kierowana do młodych rolników, szczególnie w regionach rozdrobnionego rolnictwa mimo wyraźnych efektów nie wyrównuje różnic między poszczególnymi regionami. W przyszłości należy zwrócić na to uwagę i może na rzecz wsparcia dla młodych rolników powinny włączyć się lokalne stowarzyszenia i władze samorządowe.

Wykres 3

Wykorzystanie środków finansowych z PROW 2014-2020 w ramach poddziałania 6.1. Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (premie dla młodych rolników, nabór 20.08-16.09.2015 r.)

* Wsk. absorpcji I = udział regionu w liczbie umów podpisanych w ramach poddziałania 6.1 premie dla młodych rolników/udział regionu w liczbie gospodarstw rolnych w kraju (o pow. powyżej 1 ha UR).

** Wsk. absorpcji II = udział regionu w kwocie zawartych umów w ramach poddziałania 6.1 premie dla młodych rolników/udział regionu w powierzchni UR w kraju.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR (stan na 04.09. 2015 r.).

5. Wnioski

1. O zdolności gospodarstw do rozwoju świadczą podjęte inwestycje. Modernizacja istniejących czy budowa nowych budynków, zakup nowych ciągników i maszyn oraz zakup ziemi pozwalają obniżyć koszty jednostkowe i poprawić bilans ekonomiczny gospodarstw, szczególnie prowadzonych przez młodych rolników. Uzyskane wyniki badań wskazują bowiem, że młodzi rolnicy widzą konieczność podnoszenia konkurencyjności swoich jednostek. Ubiegają się o dofinansowanie z funduszy UE dostępnych w ramach PROW 2007-2013 czy 2014-2020 prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, jednak poziom absorpcji środków finansowych na Podkar-

- paciu w porównaniu do innych regionów w kraju jest niski i niewystarczający. Kwoty pieniężne przyznane w ramach koperty regionalnej są zbyt małe, szczególnie w regionach o rozdrobnionej strukturze gospodarstw, do jakich należy Podkarpacie i Małopolska.
2. Potwierdza się twierdzenie, że bogatsze regiony otrzymują więcej środków finansowych, a biedniejsze mniej, czyli tym samym nie jest możliwe wyrównanie różnic w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami. Konstatując należy stwierdzić, że zachodzący proces absorpcji środków finansowych z UE w niewielkim stopniu przyczynił się do zmniejszenia dysproporcji regionalnych w rozwoju gospodarstw młodych rolników. Coraz większe wymagania stawiane beneficjentom w latach 2014-2020 miały także zapewne wpływ na zmniejszenie aktywności młodych rolników w ubieganiu się o wsparcie.

LITERATURA

1. Adamowicz M. (2008): Ewolucja Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej i jej perspektywy na drugą dekadę XXI wieku [w:] D. Kopycińska (red.): Polityka Unii Europejskiej, Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 26-35.
2. Czyżewski A, Matuszczak A. (2013): Dochody i wydatki w budżetach rolnych Polski w mijającej perspektywie finansowej 2007-2013, *Journal of Agribusiness and Rural Development*, no 2 (28), s. 33-44.
3. Brodziński Z. (2002): Założenia metodyczne prowadzonych badań [w:] Z. Brodziński (red.): Gospodarstwa młodych rolników w warunkach integracji europejskiej, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.
4. Brodzińska K., Lewczuk A. (2002): Charakterystyka gospodarstw młodych rolników [w:] Z. Brodziński (red.): Gospodarstwa młodych rolników w warunkach integracji europejskiej, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, s. 61-74.
5. Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie podkarpackim, US w Rzeszowie, Rzeszów, 2012.
6. Heffner K. (2011): Regionalny wymiar dychotomii rozwoju obszarów wiejskich [w:] Dychotomiczny rozwój obszarów wiejskich? Czynniki progresji, czynniki peryferyzacji, W. Kamińska, K. Heffner (red.): *Studia*, tom CXXXVIII, PAN, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa, s. 9-34.
7. Kiełbasa B., Puchała J. (2015): Innowacyjność młodych rolników i ich postawy wobec zmian na przykładzie gospodarstw rolnych położonych w regionie rozdrobnionego rolnictwa, *Roczniki Naukowe SERiA*, tom XVII, z. 1, s. 107-111.
8. Miś T. (2009): Specyficzne uwarunkowania prowadzenia gospodarstw przez młodych rolników, *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie*, nr 75, Wyd. SGGW w Warszawie, Warszawa, s. 149-160.
9. Miś T. (2011): Instytucje doradcze w rozwoju obszarów wiejskich w regionach rozdrobnionego rolnictwa w warunkach integracji europejskiej, *Prace Naukowe Wydzia-*

- łu Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Monografie i Opracowania, nr 12, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
10. Ocena średniookresowa Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Wyd. Agrotec Polska Sp. Z o.o, MRiRW Warszawa 2010.
 11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, Dz.U., poz. 982, z dn. 14.07.2015 r.
 12. Rudnicki R., Wiśniewski Ł., Kluba M. (2015): Poziom i struktura przestrzenna rolnictwa polskiego w świetle wyników powszechnego spisu rolnego 2010, Roczniki Naukowe SERiA, tom XVII, z. 3, s. 337-342.
 13. Tomczak F. (2006): Gospodarka rodzinna w rolnictwie: uwarunkowania i mechanizmy rozwoju, IRWiR, PAN, Warszawa.

TERESA MIŚ

POMOC DLA MŁODYCH ROLNIKÓW Z FUNDUSZY UE I ICH WYKORZYSTANIE NA PRZYKŁADZIE PODKARPACIA

Słowa kluczowe: *młodzi rolnicy, program rozwoju obszarów wiejskich, inwestycje, zwiększenie konkurencyjności*

STRESZCZENIE

Objęcie polskiego rolnictwa zasadami Wspólnej Polityki Rolnej UE wymusiło działania dostosowawcze gospodarstw rolnych do reguł konkurowania na wspólnym europejskim rynku. W opracowaniu poddano ocenie udział młodych rolników w absorpcji środków unijnych na nowe inwestycje w gospodarstwach rolnych w ujęciu regionalnym w latach 2007-2013 i 2014-2020. Badania wykazały, że regiony, które charakteryzują się większym potencjałem ekonomicznym rolnictwa i korzystniejszą strukturą agrarną (kujawsko-pomorskie i wielkopolskie) w większym stopniu korzystają z pomocy unijnej aniżeli regiony o słabszym ekonomicznym rolnictwie i rozdrobnionej strukturze gospodarstw. Dotyczy to zwłaszcza rolnictwa Polski południowo-wschodniej – Podkarpacie i Małopolska, które na skutek uwarunkowań strukturalnych, niskich dochodów i innych ograniczeń nie jest w stanie w pełni wykorzystać dostępnej dla rolników pomocy finansowej, pomimo dużej aktywności rolników w tej kwestii.

TERESA MIŚ

THE AID FOR YOUNG FARMERS OF THE EU FUNDS AND THEIR UTILIZATION
ON THE EXAMPLE PODKARPACIE

Keywords: *young farmers, rural development programme, investments, raising of competitiveness*

SUMMARY

Once Polish agriculture became covered by the principles of the EU Common Agriculture Policy (COP), it enforced adaptation activities in farms in order to adjust to the rules of competition on common European market. The paper undertakes an assessment of the participation of young farmers in the absorption of EU funds for new investment in farms in regional frames over the period of 2007-2013 and 2014-2020. The study has shown that regions, which have agriculture with higher economic potential and more favorable agrarian structure (Kujawsko-pomorskie and Wielkopolska), utilize assistance of the EU to higher degree than regions, which have agriculture with weak economic potential and a small-farm structure. It applies in particular to agriculture of south-eastern Poland (Podkarpackie and Malopolska), which, because of structural restrictions, its low profitability and other restrictions, is unable to utilize fully the financial assistance available for farmers, despite farmer's activity in those respects.

e-mail: tmis@ur.edu.pl